DTU Bibliotek

Denne fil er downloadet fra

Danmarks Tekniske Kulturarv

www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DTU Bibliotek Danmarks Tekniske Universitet | Anker Engelunds Vej 1 2800 Kgs. Lyngby | Tlf. 45 25 72 50 | bibliotek@dtu.dk www.bibliotek.dtu.dk

ALEX. FOSS

VORE HANDELS-TRAKTATER

FOREDRAG HOLDT PAA INDUSTRIKONGRESSEN
DEN 17. JUNI 1913

ANDET OPLAG

KØBENHAVN
LEHMANN & STAGE
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)
1914

INDUSTRIFOREHINDENS BIBLIOTEK
+ 3824

3824

3824

ALEX. FOSS

VORE HANDELS-TRAKTATER

FOREDRAG HOLDT PAA INDUSTRIKONGRESSEN
DEN 17. JUNI 1913

ANDET OPLAG

KØBENHAVN
LEHMANN & STAGE
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)
1914

Danmark har *Handelskonventioner* med ialt 29 Lande, naar de tyske Enkeltlande sammenfattes under en Helhed. Konventionerne omfatte Forholdet til alle europæiske Lande af nogen Betydning ligesom til en Række af de vigtigste oversøiske Stater. Det maa dog bemærkes, at ikke alle Konventionerne ere egentlige *Handelstraktater*, men i flere Tilfælde kun Deklarationer eller Notevexlinger, som fastslaa et enkelt Princip for Handelsforholdet og Samkvemmet mellem Landene.

Af de egentlige Handelstraktater er Traktaten med *Storbritanien og Irland* den ældste, idet den stammer *fra 1670*, dernæst kommer Traktaten med *Nederlandene* fra 1701 og Traktaten med *Frankrig* fra 1742.

Det er karakteristisk for alle de ældre Handelstraktater, at de i ikke ringe Grad *ligne Fredstraktater* og derfor begynde med et højtideligt Løfte om, at der mellem de høje kontraherende Parter nu for Fremtiden skal være fuldkomment og stedsevarende Venskab og Alliance. Parterne love endvidere ej at gøre noget generende til hinandens Præjudice, og Traktaterne give dernæst gensidige Rettigheder for Undersaatterne til frit at færdes og handle i den anden Parts Land. Som Følge heraf indeholde Traktaterne ogsaa en Række mere eller mindre detaillerede Bestemmelser om Undersaatternes Rettigheder i det fremmede Land, men dertil slutte sig saa videre Vilkaarene for Handelsom-

sætningen mellem Landene, i hvilke der gives nærmere Bestemmelser for Skibes og Varers Behandling og for de Toldafgifter, som man vil opkræve.

Allerede den Omstændighed, at vort Forhold til Lande, med hvilke vi staa i saa vigtige Forbindelser, som Tilfældet er med England, Nederlandene og Frankrig, er lovfæstet ved Traktater, der ere 150—250 Aar gamle, viser, at Bestemmelserne ere af en saa almindelig Karakter, at de have givet *fornøden Elasticitet for den skiftende Lovgivning.* Og særlig gælder dette Toldomraadet, hvor Svingningerne i de her omhandlede Perioder have været store. Jeg behøver kun at minde om, at f. Ex. England i Løbet af denne Periode fra et udpræget protektionistisk Toldsystem med Told paa Korn og andre Fødemidler er gaaet over til et decideret Frihandelssystem.

At Traktaterne have kunnet optage og rumme disse Svingninger, forklares ved, at Hovedprincipet i dem er *Mestbegunstigelsen,* Tilsikringen af, at danske Undersaatter, danske Skibe og danske Varer skal nyde lige saa god Behandling som Landets egne eller — for Varernes Vedkommende — som de, der komme fra et hvilketsomhelst andet Land, og omvendt.

Dette Princip har ved sin Simpelhed og Klarhed og ved sin Rimelighed været af uvurderlig Nytte. Det hjemler omfattende Rettigheder og giver dog Kontrahenten Frihed til at tillade eller forbyde Indførsel, paalægge Told eller nedsætte Told etc., naar blot den anden Part ikke behandles ringere end noget andet Land. Og for et mindre Land i Forhold til de større frembyder dette Princip den store Fordel, at det mindre Land kommer til at nyde godt af Indrømmelser, som det store Land yder et andet stort Land, og som det mindre Land maaske ikke selv vilde have kunnet skaffe sig ved direkte Forhandling.

Efterhaanden som Danmarks Stilling i Forhold til de europæiske Magter blev svagere, maatte man derfor ogsaa med desto større Ret betragte Mestbegunstigelsesprincipet som den sikre og faste *Hjørnesten for vor Traktatpolitik,* og saaledes er det den Dag i Dag. Heller ikke er det min Opgave her at angribe en Handelspolitik, som har bragt os saa megen Gavn. Men naar der spørges, om vi ogsaa med Sikkerhed i Fremtiden kan bygge vort handelstraktatmæssige Forhold til Udlandet paa dette Princip, vil Svaret, selv fra den mest kompetente Side, sikkert blive vaklende.

Dette beror paa de nye og stærke Kræfter, som ere traadte i Forgrunden som virksomme ved Handelstraktaternes Affattelse, og paa den langt større Indtrængen i Enkeltspørgsmaalene, som karakteriserer Nutidens Traktatforhandlinger. Man nøjes ikke længere med en Fredsslutning, der medfører almindelige Retsregler mellem Parterne; man vil ved Handelstraktater opnaa Lettelser for sin Handel, ved direkte Paavirkning og Binding af det andet Lands Toldsatser, man er kort sagt gaaet over til at slutte Traktater om selve Toldpositionerne i de kontraherende Lande.

En saadan Politik medfører, at selve Traktatens Afslutning bliver en Handel, om man vil en »Hestehandel«. Den forudsætter, at begge Parter have noget at byde hinanden og Fordringer at slaa af paa, og føres efter alle Regler for do ut des Forhandlinger.

Men derved kommer Mestbegunstigelsesprincipet let i Vejen. Dette, at Vedtagelsen af en Indrømmelse til et Land automatisk gaar over paa Handelsforholdet til et andet, hindrer jo den næste »Hestehandel«. Man har ganske vist forstaaet at hjælpe sig ved at omgaa Mestbegunstigelsesprincipet. Og dertil har man baade benyttet sindrige Fortolkninger, som f. Ex. at vor Mestbegunstigelsesret til at indføre Heste til Tyskland paa

lige saa gunstige Vilkaar som andre Lande kun gælder danske Heste, saaledes at hvis andre Lande maatte finde Lejlighed til at indføre danske Heste til Tyskland, komme vi ikke til at betale mere end dette Land, medens den f. Ex. ikke gælder danske Heste i Forhold til f. Ex. belgiske Heste. Det vil let ses, at en Fortolkning af denne Art hurtigt opløser selve den ved Mestbegunstigelsestraktaten tilsikrede Ret. — Eller man har angrebet Mestbegunstigelsesprincipet ved socialpolitiske Foranstaltninger af hygiejniske eller veterinære Hensyn. Saaledes have vi set en Række udenlandske Markeder lukke sig for vor Udførsel af Kvæg under Henvisning til Faren for Indbringelse af smitsomme Sygdomme, og det ofte under Forhold, hvor den frygtede Sygdom var rigeligt udbredt i vedkommende Lande, samtidig med at den slet ikke fandtes hos os. Eller man har forbudt Indførslen af Kød fra fremmede Lande af Frygt for at faa usunde eller smittede Varer.

Der er saaledes en stigende Tendens til enten at omgaa Mestbegunstigelsesprincipet eller gaa helt bort fra det. Saaledes have f. Ex. de engelske Kolonier begæret og opnaaet den engelske Rigsregerings Samtykke til at søge sig udskilte fra de engelske Handelstraktater, og for kort Tid siden har Danmark ligesom de andre skandinaviske Stater maattet indgaa paa at give de engelske Kolonier Ret til enkeltvis og selvstændigt for deres Vedkommende at opsige Handelstraktaten mellem Storbritanien og os, som jo, saalænge den endnu bestaar, giver os Mestbegunstigelsesret ogsaa i de engelske Kolonier. Formodentlig staa disse Rettigheder i givet Tilfælde i Vejen for vedkommende Kolonis Traktatpolitik overfor andre Lande eller maaske overfor os selv.

Saalænge Afslutningen af en dansk Handelstraktat i Hovedsagen bestod i Formuleringen af en Mestbegun-

stigelsestraktat, var den tekniske Løsning af Opgaven forholdsvis let og overkommelig for vore Regeringsorganer, idet der ikke med Nødvendighed krævedes detailleret Indsigt i de enkelte Toldpositioner eller Kendskab til disses Virkning paa Produktion og Handel. Helt anderledes stiller Sagen sig, naar Forhandlinger maa optages om de kontraherende Landes enkelte Toldpositioner. Da indtræder der en Situation, hvor Regeringen og dens Organer maa se sig om efter Støtte og Hjælp udenfor sin egen Kreds, og hvor i første Linje de interesserede Erhverv maa træde til for at varetage deres Interesser.

Det Tidspunkt, da denne Situation indtræder for den danske Regerings Vedkommende, er ikke længere et Fremtidsspørgsmaal. Vi befinde os i Virkeligheden just nu i Vendesvinget. Bruddet med de gamle Principer blev, som naturligt er, paatvunget os udefra. De Forhandlinger, der i 1907—08 førtes i Berlin om Afslutning af en Handelstraktat mellem Tyskland og Danmark, vare Forhandlinger ikke om Mestbegunstigelsesret i Almindelighed, men om positive gensidige Indrømmelser og Forpligtelser paa Toldbehandlingens Omraade. Og de Forhandlinger, som under vor sidste Toldtarifdebat forelaa med Frankrig, vare ej heller Forhandlinger om Mestbegunstigelse, thi den have vi ifølge vor bestaaende Traktat, men Forhandlinger om Forpligtelser fra vor Side med Hensyn til visse danske Toldpositioner mod Tilsikring af visse Fordele (Pengemarkedets Ikke-Lukning) fra fransk Side.

Det er denne nye, for vore Erhverv og vore Erhvervsorganisationer saa vigtige Situation, som her skal forsøges belyst.

Spørgsmaalet om vore Handelstraktater rummer i sig det almindelige Spørgsmaal om Vilkaarene for vor Handelsomsætning med Udlandet. Kun for den rene Transithandels Vedkommende er dette Spørgsmaal væsentlig et Spørgsmaal om Handelsstandens Interesser. For vor egen Handelsomsætning med Udlandet ere Handelsstandens Interesser som saadan i en vis Forstand af underordnet Betydning, fordi Handelsstandens Interesse ligger i, at der *er* en Omsætning, men om denne bestaar i Indførsel til Danmark af udenlandske Varer eller i Udførsel af danske Varer, kan være Handelsstanden som saadan ligegyldig. Derimod rummer Spørgsmaalet om vor Handelsomsætning med Udlandet nogle af Hovedvilkaarene for selve vor nationale Økonomi, og vedkommer derfor fuldt saavel de øvrige Erhvervs Livsinteresser.

Danmark er henvist til fra Udlandet at købe en Mængde Varer, som vort Land ikke selv producerer: Kul, Petroleum, Salt, Jern og andre Metaller, Træ, af hvilket vi ikke selv producere nok, Papirmasse og Hundreder af andre Varer. Disse Varer skal betales, og dertil have vi kun vore egne Varer + de Penge, vi tjene ved Arbejde i Udlandet, f. Ex. ved Skibsfart. Hovedbetalingen maa ydes i Varer, i første Linje Naturprodukter og Raavarer, i anden Linje forædlede Produkter. Til de første høre Korn, Kød, Æg, levende Kreaturer, Heste, Huder, Fisk etc., til de sidste Smør, Ost, Konserves, Læder, Sukker, Olie, Foderstoffer eller hvad andet, vi kan levere som enten forædlede danske eller omdannede fremmede Produkter. Overvægten ligger hos Naturprodukterne, men med en umiskendelig Tendens til Forskydning i Retning af de forædlede Varer. Til Befolkningens Tilvækst maa der skaffes Arbejde, for det voxende Forbrug maa der skaffes Betalingsdækning. Dette sker dels ved simpel Forhøjelse af

Jordbundens Produktion, af Fiskeriets Udbytte etc., men da dette ingenlunde forslaar, maa Forædlingen træde til, hvad enten dette sker ved Landbrugets Industrialisering eller ved Udviklingen af en egentlig Industriproduktion.

Naar jeg her udtaler, at der for det voxende Forbrug af udenlandske Produkter maa skaffes Betalingsdækning ved Udførsel af danske Produkter og dansk Arbejde, saa er dette jo desværre mere et Ønske om, hvorledes det burde være, end en historisk Sandhed med Hensyn til, hvad der virkelig sker. Der er jo ikke Tvivl om, at vi i en Aarrække *ikke* have dækket vort voxende Forbrug paa denne Maade, men skylde Aar for Aar voxende Summer for store ubetalte Poster, idet vi i saa enorm Grad have formindsket vort Tilgodehavende og forøget vor Gæld, saavel Statens som Kommunernes, Kreditforeningernes og den private Gæld. Men saa megen mere Grund er der til at fæste Opmærksomheden paa Helheden og at gøre sig klart, at vort Lands Forretningsforhold til Udlandet maa ses under eet. Vi maa paa en Maade betragte Landets hele samlede Virksomhed som een stor Forretning. Saaledes som Forholdet er eller har været, har Omsætningen i denne samlede Forretning ikke været bestemt eller begrænset af Indtægten; det er meget mere Forbruget, som i saa Henseende har været bestemmende. Landet som Helhed har paa en Maade ladet Indtægt være Indtægt, og hvis den ikke slog til, saa har man saa smukt posteret det manglende som »Indtægt ved Forbrug af Formue eller Stiftelse af Gæld«.

Denne vanskelige Situation skyldes jo i høj Grad de Foranstaltninger, som Udlandet har truffet for at hemme vor Afsætning paa de udenlandske Markeder, samtidig med at Udlandet, som naturligt er, har søgt

at erobre mest muligt af Afsætningen paa det danske Marked. Her er saaledes Tale om to forskellige Veje, ad hvilke Forholdet kan vende sig til Ugunst for os.

Den første er som nævnt Hemningen af vort Salg til Udlandet, saaledes som Tyskland har hemmet vor Udførsel af levende Kvæg, Kød og Smør ved Toldsatser, saaledes som England har hindret vor Udførsel af levende Kvæg ved Forbud.

Den anden Vej, ad hvilken vore Erhverv paavirkes, er derved, at Udlandet sælger billigt til os, saaledes at dansk Erhverv underbydes, og Virksomheden hemmes eller umuliggøres paa det indenlandske danske Marked. Det er klart, at af disse 2 er de kunstige Hindringer, der rejses for Afsætningen af danske Varer paa udenlandske Markeder, altid til største økonomisk Skade for os. Derimod ere Virkningerne af Udlandets billige Salg paa det danske Marked en dobbelt, baade en gavnlig og en skadelig, gavnlig, naar den tillader os at købe vore Produktionsmidler i Form af Varer eller Halvfabrikata billigt, eller naar den tillader Konsumenterne at dække deres Forbrug af Konsumvarer til lave Priser, skadelig derimod, hvis der derved tabes Arbejde for danske Hænder. Denne Omstændighed, at Virkningen af den billige Indførsel paa vort Marked paa én Gang kan være gavnlig og skadelig, bevirker, at Modforanstaltninger ved Beskyttelsestoldsatser blive saa usikre i deres Virkning, og at der derfor ogsaa altid rejser sig stærke Kampe om Betimeligheden af Foranstaltninger af denne Art.

Tilsyneladende har Spørgsmaalet Toldbeskyttelse delt vort Lands Erhvervsliv i to Lejre: Landbruget (som i vore Nabolande er saa afgjort protektionistisk) paa den ene Side som frihandelsvenligt, Industri og Haandværk paa den anden Side som protektionistiske.

Men denne Modsætning er heldigvis mere tilsyneladende end virkelig.

Ogsaa Landbruget kender en Deling efter de nævnte Linjer, og selv Landbrugets frihandelsvenlige Majoritet er ikke fri for beskyttelsesvenlige Tendenser. Naar Landbruget saaledes opretholder Forbud mod Indførsel til Danmark af Kød fra Argentina og dertil angiver hygiejniske Grunde, saa er Sandheden den, at der praktisk talt ingen Fare er, fordi det argentinske Kød er det sundeste i Verden, men ganske vist har den Fejl tillige at være det billigste. Ogsaa paa andre Punkter har Landbruget vist, at Sindelaget er delt: Saaledes opretholdes der en Ostetold, der andrager ca. 12 pCt. af Værdien paa en Indførsel til en Værdi af ca. 1 Million Kr., skønt Ost er et saa vigtigt Næringsmiddel. Og naar endvidere det danske Landbrug ikke tillader Indførsel af Hornkvæg, uden at det har passeret en Karantæne i København, Helsingør eller Frederikshavn med Tuberkulinprøve, saa synes det lidet nødvendigt, al den Stund 40 pCt. af vore Køer ere tuberkuløse.

Ganske paa lignende Maade forholder det sig med Industrien. De Grene af Industrien, der for Tiden ere henviste til fortrinsvis eller udelukkende at søge deres Afsætning paa det indenlandske Marked, bl. a. fordi det udenlandske Marked mere eller mindre er lukket for deres Varer, maa ret naturligt ønske den Beskyttelse i Konkurrencen, som en Beskyttelsestoldsats kan yde. Andre Industrier, for hvem Afsætningen paa udenlandske Markeder er en vigtig Faktor, maa i langt højere Grad lægge Vægten paa ikke at faa Fabrikationen fordyret ved Told paa nogen Art af Hjælpemidler eller Halvfabrikata og maa derfor se paa Sagen med lignende Øjne som det exporterende Landbrug. Det, der interesserer Landbruget i første Linje, er jo fri og let Adgang til Afsætning paa udenlandske Markeder for

hele Overskudsproduktionen, først i anden Linje kommer Landbrugets Interesse i, at dets Produktion ikke fordyres ved danske Toldsatser. Saaledes mødes Landbrug og Industri, og begges Interesser vil uimodsagt kunne sammenfattes under det ene Synspunkt, at det, der tiltrænges, er *lige Vilkaar med Konkurrenterne paa Afsætningsmarkederne,* hvad enten disse findes i Indlandet eller i Udlandet. Det, som danske Erhverv af alle Arter maa ønske, er Ret til at konkurrere med udenlandske Erhverv paa lige Vilkaar. Det er saaledes ikke lige Vilkaar, naar vort Land er aabent for toldfri Indførsel af svenske Landbrugsprodukter, medens Sverige ved Toldforanstaltninger har hindret Indførslen af dansk Korn, Kød, Mel etc. og saaledes f. Ex. i væsentlig Grad bidraget til at svække det danske Melmølleri. Det er overhovedet ikke lige Vilkaar, naar danske Produkter ere lukkede ude fra de fremmede Markeder, medens det danske Marked er aabent for de udenlandske Konkurrencevarer af samme Art. Det er denne Ulighed, som naturligt har maattet bevirke, at man specielt indenfor dansk Industri og Haandværk har rettet Opmærksomheden paa Modforanstaltninger igennem Toldsatser. Men Spørgsmaalet om de danske Toldsatser er ifølge Sagens Natur ikke et, der kan afgøres ved udelukkende at stirre indad. Vi kan overhovedet ikke mere her i Danmark behandle vore Toldpositioner som et Omraade, paa hvilket vi kan indrette os alene efter Hjemmemarkeds-Hensyn. Vi maa gøre os klart, at Spørgsmaalet om vore egne Toldsatser er tillige et Spørgsmaal om de andres Toldsatser, fordi vi have lige saa haardt Brug for det udenlandske Marked som for det indenlandske, da det er os umuligt nogensinde at undvære de store Mængder af udenlandske Varer, og vi kun kan skaffe Betaling for dem ved at anbringe tilsvarende Værdier af vore Varer paa det udenlandske Marked.

Jeg har allerede udtalt, at Bruddet i vor hidtil førte Handelstraktatpolitik allerede er sket. Forhandlingerne i Berlin 1907—08 vare Forhandlinger, under hvilke man fra tysk Side krævede en Række Indrømmelser og til Gengæld bød os visse Fordele. Medens Tyskerne efter hele Udviklingen af Tysklands Handelstraktatpolitik mødte velrustede til en saadan Forhandling, ikke alene med en omfattende Viden under et intimt Samarbejde med Erhvervene, men ogsaa med Evne til at forhandle, fordi man overhovedet var i Stand til at gøre Indrømmelser, har dette næppe været Tilfældet med de danske Forhandlere. Og naar disse Forhandlinger strandede, maa Aarsagen dertil sikkert søges i selve Forudsætningerne, idet man fra dansk Side ikke havde forberedt sig paa at møde med Magtmidler, fordi man overhovedet ikke var i Stand til at gøre effektive Indrømmelser.

Man vil maaske fra visse Sider indvende, at det er taabelig Tale at nævne Ordet »Magtmidler« i Forholdet til Tyskland, men hertil vil jeg svare, at paa det Omraade, der her er Tale om, gælder det om ikke at forvexle politisk og økonomisk Magt. Det er en for os yderst skæbnesvanger Fejltagelse, hvis man tror, at vi, fordi vi ikke have politisk Magt, ej heller kan have økonomisk Magt. Man bedes erindre, at ved enhver Handel, og det gælder den hele samlede Omsætning under eet, lige saa vel som det gælder den enkelte Handel, bytter Køber og Sælger lige store Værdier, og de ere derfor i det store og hele taget lige stærke. Overvægten tilfalder ofte den klogeste, og intet burde kunne forhindre os i ved Forhandlinger med Udlandet, hvor det drejer sig om vor Handelsomsætning, at tilvejebringe det Plus af Klogskab, som bringer Vægtskaalen til at synke til vor Fordel.

Jeg vil ikke herved udtale, at ikke den ene Part,

Sælger eller Køber, kan have en Overvægt ifølge sin særlige Stilling, men en saadan Overvægt behøver ikke at følges med den politiske Magt. Jeg skal anføre et Exempel:

Da Forhandlingerne nylig førtes om en Handelstraktat mellem Sverige og Tyskland, var Sverige vistnok i en vis Forstand den stærkeste, fordi det stod i Sveriges Magt at gøre den tyske Staalindustri stort Afbræk ved at vanskeliggøre den Erhvervelsen af svensk Jernmalm, og naar Handelstraktaten vakte større Tilfredshed i Sverige end i Tyskland, skyldes det sikkert, at der virkelig var en økonomisk Overvægt paa svensk Side. Maaske var Sverige af denne Grund den stærkeste, men i hvert Fald vil det være indlysende for enhver, at det under disse Forhandlinger ikke var svagere end det politisk stærke Tyskland.

Det er saaledes andre Faktorer end de politiske, der ere de bestemmende. I vort Forhold til Frankrig under de sidste Toldlovsforhandlinger vare vi ganske vist de svageste; det var dog ikke en politisk Svaghed, men en økonomisk. Heraf burde vi tage Lære. Kun hvis vi ere økonomisk uafhængige, vil vi under en lignende Situation kunne hævde vore Interesser.

Spørges der nu om, hvilke Muligheder vi da maa vende vor Opmærksomhed paa, kan Svaret ikke være vanskeligt. Vort Magtmiddel er vor Købeevne. Det er dog i det lange Løb et unaturligt Forhold, at vi i et stort Omfang *fortrinsvis* købe fra Lande, som samtidig lukke for vore Varer. Vi have ganske vist Lov til at haabe, at den extreme Beskyttelsespolitik har kulmineret, og at den Bevægelse, vi i Øjeblikket opleve i The United States under det demokratiske Partis Ledelse, og som synes at skulle føre til en betydelig Nedsættelse af de amerikanske Beskyttelsestoldsatser, vil indlede en Periode henimod nogen friere Omsætning,

end Tilfældet er nu. Men saalænge de store europæiske Fastlandsstater: Frankrig, Tyskland og Rusland holde saa energisk fast ved Beskyttelsesprincipet, ligger det forjættede Land dog i en uvis Fremtid. Naar saaledes Størsteparten af vore Naboer og Handelsvenner holde fast ved Beskyttelsessystemet, maa vi derfor tage under Overvejelse, om det ikke vilde være muligt ved Afslutningen af nye Handelstraktater at fremkalde nogen Bedring i Betingelserne for *vor* Afsætning paa de paagældende Markeder. Og selv de, der med største Ængstelighed tænke paa Muligheden af Uenighed og Strid med stærkere Magter, bør betænke, at der fra disse kan blive stillet Krav til os, som i hvert Fald kræve et Forsvar.

Konkurrencekampen er jo en staaende Strid. Hver Dag, der gaar, giver os et Resultat af vor Samhandel med Udlandet. Meget taler for, at dette Resultat er til vor Ugunst, at vi daglig kan notere et Underskud, saa at vi have en daglig voxende Gæld til Udlandet. Hver Gang, vi have sluttet et stort nyt Statslaan eller et stort Kommunelaan, eller naar Forholdene have tilladt os at exportere store Poster af Kreditforeningsobligationer, gaar Maskineriet rundt, hvilket karakteriseres ved, at Bankerne have Midler til at dække vort Indkøb af Varer fra Udlandet uden at ty til Guldexport. Men regelmæssigt synes der atter at indtræde en Svaghedstilstand, naar de laante Beløb ere opbrugte. Dette kan kun i det lange Løb betyde, at vi ikke sælge tilstrækkelig Varer i Udlandet til at dække vort Forbrug af udenlandske Varer.

Naturligvis er der *én* sikker, simpel og naturlig Vej til at bøde paa dette Forhold, nemlig Reduktion af vort Forbrug ved privat Sparsommelighed. Men intet

synes mere haab- og virkningsløst end at appellere dertil. Her ere mange Faktorer virksomme; jeg vil i første Linje sætte den social-demokratiske Opfattelse, der nødvendigvis med Sikkerhed maa modvirke enhver Tendens til Opsparing. Naar Kapitalen er Fjenden, bør man jo ikke besmitte sig med at besidde den, men bør omsætte alle indtjente Beløb i Forbrug og overlade Forsørgelsen af de gamle, de syge og de svage til Staten, d. v. s. til de andre, som *endnu spare*. Formodentlig er Antallet af disse, de sparende, aftagende, og da man ydermere paa alle Maader angriber Formuen, Opsparingen, bør man fra social-demokratisk Side ikke altfor sikkert bygge sin økonomiske Politik paa Kapitalen.

En Vending i hele dette Forhold, en Overgang til virkelig Nedsættelse af hele det indenlandske Forbrug, vil rimeligvis først indtræde som Følge af en Krise, der da vil blive langt alvorligere end den, væsentlig københavnske Krise, vi oplevede i 1907—08.

Det kan imidlertid ikke være vor Opgave at lægge Hænderne i Skødet og afvente Krisen. Vi maa altsaa se os om, hvorvidt der ikke findes andre Veje til at afværge Krisen end Nedsættelsen af Forbruget. Disse Veje ligge lige for og have længe været befærdede, først og fremmest af Landbruget, der lærte en Del af *sin* store Krise i 70erne og følgende Aar, men de ere ikke befærdede nok, og de ere ikke befærdede helt planmæssigt.

Det, vi maa tilstræbe, er en voxende, lønnende Afsætning i Udlandet. Her er det, vi møde alle Hindringerne fra de andre Landes Side, saa at vi dels have Vanskeligheder ved overhovedet at anbringe vore Varer som Betaling i Udlandet, dels hjembringe for smaa Priser. Der er næppe Tvivl om, at de danske, saa højt roste Landbrugsvarer i Virkeligheden give for smaa Priser hjem; selv med den betydelige Bedring for Ti-

den er det vistnok kun den dygtigere Halvdel af Landmændene, som tjener et Overskud, den anden Halvdel gaar *neppe* frem i Velstand.

Vi maa altsaa fæste Opmærksomheden paa, om det er muligt ved fælles Optræden at bedre vort Handelsforhold til Udlandet. Det er ikke nok, at en Del af Nationen, f. Ex. Landbruget, ensidigt søger at forbedre sin Part af Omsætningen; hvis den øvrige Del af Nationen da ikke tillige faar lønnende Arbejde, vil Tabene dog falde tilbage paa Landbruget i Form af voxende Skatter.

Denne Forbedring af vort Handelsforhold kan jo fra vor Side bl. a. paavirkes ved Handelstraktaterne. Og her maa Opgaven være den at bruge vor *Købeevne* til at skaffe os *Salgsmuligheder.*

For at forlade de almindelige Teoriers Omraade vil jeg til nærmere Undersøgelse vælge Forholdet til et af vore Nabolande, *Sverige,* og søge at udrede, hvorledes vi ere stillede overfor dette som Købere og som Sælgere.

Med Sverige have vi en Række Konventioner, men ingen egentlig Handelstraktat. Følgen heraf er bl. a., at et Forhold som svenske Indvandredes Værnepligt er ordnet alene efter dansk Lov.

Der er derfor af denne og af andre Grunde nogen Tendens for Tiden i Sverige til at optage Forhandlinger om en Handelstraktat med Danmark.

Som bekendt førte Sverige indtil 1888 en liberal Toldpolitik, men gik paa dette Tidspunkt over til et udpræget Beskyttelsessystem. Dette gælder ikke alene Industrivarer, men ogsaa i høj Grad Raavarer og Næringsmidler. Sverige har saaledes Told paa Korn, Smør, levende Kvæg etc.

Hvorledes har dette Beskyttelsessystem paavirket Handelsomsætningen mellem Danmark og Sverige i de

25 Aar, der ere forløbne fra 1888 til Dato? Dette Spørgsmaal skal jeg forsøge at belyse ved nogle Tal:

Tage vi de statistiske Opgørelser fra 1885, altsaa nogle faa Aar forinden den ny Toldtarif indførtes i Sverige, viser det sig, at Danmark i dette Aar indførte til Sverige for 50,5 Mill. Kr. Varer, medens Sverige indførte til Danmark for 36 Mill. Kr. Varer. I begge Tallene ere her indbefattede de rene Transitvarer, som betyde langt mere for Indførslen fra Sverige til Danmark end omvendt.

Tage vi Statistiken for 1895, er Forholdet forandret saaledes, at Danmarks Indførsel til Sverige er sunket til 38 Mill. Kr., medens Sveriges Indførsel til Danmark er gaaet op til 46,8 Mill. Kr. Der har altsaa fundet en mægtig Nedgang Sted i vort Salg til Sverige, og som rimeligt er, falder denne Nedgang for en meget væsentlig Del just paa saadanne Varer, som ere producerede i Danmark, paa egentlig danske Varer. Nogle faa Tal vil tjene til exempelvis at belyse dette Forhold: Af formalede og uformalede Kornvarer indførte Danmark i 1885 til Sverige for ca. 10 Mill. Kr.; men efter at Sverige i 1888 havde lagt en Told af 2 Kr. 50 Øre pr. 100 kg for uformalet Rug, Hvede, Majs, Ærter og Bønner, 1 Kr. for Havre og Vikker, 3 Kr. for Malt og 4 Kr. 30 Øre pr. 100 kg for formalede Kornvarer, sank Importen heraf og udgjorde i 1895 kun ca. 2,7 Mill. Kr. Vor Indførsel i 1885 af Flæsk til Sverige var paa ca. 1,3 Mill. Kr.; i 1895, efter at der var indført en Toldsats af 20 à 25 Øre pr. kg, var denne Indførsel sunket til ca. 50,000 Kr. Toldtarifen forhøjede den svenske Toldsats paa Saalelæder fra 15 Øre til 24 Øre pr. kg, Indførslen fra Danmark til Sverige sank fra 700,000 Kr. til 100,000 Kr. Toldtarifen indførte en Told af 20 Øre paa Ister, der tidligere havde været toldfrie; Indførslen fra Danmark sank fra 800,000 Kr. til ca.

20,000 Kr. Af færdige Klædninger var Indførslen til Sverige fra Danmark i 1885 1,5 Mill. Kr., den var i 1895 sunket til 0,5 Mill. Kr. Af Snedkerarbejde sank Indførslen i samme Tidsrum fra ca. 200,000 til ca. 100,000 Kr. I alle disse Tilfælde foreligger der meget betydelige Toldforhøjelser. Lægge vi de nævnte Poster sammen, faa vi alene paa disse Poster 7 Aar efter Beskyttelsestoldens Vedtagelse en Nedgang fra 14,5 Mill. Kr. til 3,5 Mill. Kr.

Efter 1905 ere de rene Transitvarer udskilte for den svenske Statistiks Vedkommende, hvilket for dansk Statistiks Vedkommende sker med Aaret 1910, og naar vi se paa de sidste foreliggende Tal for Aaret 1911, have vi derfor kun med Varer at gøre, der virkelig er købte i det andet Land. Ikke destomindre betyder dette ikke, at Statistikens Tal omfatte Varer, der ere *fremstillede* i det andet Land, hvilket har en stor Betydning til Belysning af Tallet for Indførslen fra Danmark til Sverige, som det senere skal ses.

For Aaret 1911 ere Tallene nu følgende: Den danske Indførsel til Sverige androg en Værdi af ca. 47 Mill. Kr., den svenske Indførsel til Danmark 67,3 Mill. Kr. Naar man erindrer, at det tidligere angivne Tal for Danmarks Indførsel til Sverige i 1885 af 50,5 Mill. Kr. tillige indbefattede Transitvarer, medens dette ikke er Tilfældet for Tallet fra 1911, vil det forstaas, at vort Salg til Sverige i 1911 omtrent har naaet samme Størrelse, som det havde i 1885, førend den nye Toldtarif vedtoges. Dog maa det erindres, at der i denne Periode er sket en betydelig Prisstigning, saa at Varemængden næppe naar det tidligere Tal.

Heroverfor staar det svenske Tal af 67,3 Mill. Kr., som i Forhold til vor Indførsel af svenske Varer i 1885: 36 Mill. Kr., dengang indbefattende Transitvarerne, betyder en Fordobling. Frugten af det for os

ugunstige Forhold til Sverige har altsaa været, at i de 25 Aar har vort Salg til Sverige i bedste Fald stagneret, medens det svenske Salg til Danmark er fordoblet og nu er 50 pCt. større end vort Salg til Sverige med en Difference til vor Ugunst af ca. 20 Mill. Kr. aarlig.

Men der er en Omstændighed, som gør, at Forholdet er endnu ugunstigere for os: Medens de Varer, vi indføre fra Sverige og betale med 67 Mill. Kr., kan siges at være næsten udelukkende svenske Produkter, saa er af de Varer, Sverige indfører fra Danmark til et Beløb af 47 Mill. Kr., kun en Fjerdedel Varer af dansk Produktion, medens Resten er Varer, som vi atter have købt i Udlandet. Ganske vist indgaar ikke hele den indførte svenske Varemængde i dansk Forbrug; det kan regnes, at af de 67 Mill. Kr. indgaa kun de ca. 50 Mill. Kr. i dansk Forbrug, medens vi atter videresælge Resten til Udlandet. Men Resultatet vil dog blive, at medens Sverige forbruger danske Varer til en Værdi af ca. 12 Mill. Kr.*), indgaar der i dansk Forbrug svenske Varer til en Værdi af ca. 50 Mill. Kr. eller ca. fire Gange saa meget!

Sammenholder man disse Tal, vil det ses, at vi aarlig betale en Sum, der ligger mellem 12 og 38 Mill. Kr., til Sverige, hvilke Penge vi skal indtjene ved Salg af danske Varer til andre Lande.

En almindelig Gennemgang af hele vor Vareudvexling med Sverige lader sig ikke foretage paa dette Sted, men nogle enkelte Exempler fortjene dog at fremhæves til Belysning af Forholdet:

Vi ere som bekendt store Købere af svensk Trælast og Trævarer og have for disse i 1911 betalt til

*) Jfr. Side 49: Interskandinavisk Handelsomsætning i Aarene 1900—06 paa Grundlag af de tre nordiske Landes officielle Handelsstatistik. (København 1909).

Sverige ialt ca. 24,4 Mill. Kr. Sammenlignelsesvis kan det anføres, at vi af de samme Varer i 1911 have købt fra Norge for 1,4 Mill. Kr., fra Finland for 4,8 Mill. Kr., fra Rusland for 1,2 Mill. Kr. og fra Tyskland for 3,5 Mill. Kr., altsaa ialt for ca. 35 Mill. Kr., hvoraf Sverige har leveret for de to Tredjedele. Som bekendt kan vi ikke selv producere det Træ, vi behøve; vi maa købe disse store Kvantiteter fra et eller flere af de nævnte Lande.

Noget anderledes stiller det sig med en Vare som Natursten, specielt Brosten. Vi købe fra Sverige aarlig for 1,2 Mill. Kr. Disse Varer finde toldfri Indførsel i Danmark. Der vilde imidlertid intet være til Hinder for, at vi selv producerede den overvejende Del heraf i Danmark, hvor vi som bekendt have lige saa gode Raamaterialer paa Bornholm.

Tage vi den Art Bygningsmaterialer, der kan betegnes som Murmaterialer: Mursten, Kalk og Cement, samt derunder ildfaste Sten og saltglaserede Rør, er Forholdet det, at vi købe fra Sverige aarlig for ca. 1,2 Mill. Kr., medens vi udføre til Sverige af de samme Varer for ca. 200,000 Kr. Alle disse Varer ere toldfrie i Danmark, medens de i Sverige ere belagte med en betydelig Told, exempelvis for almindelige Mursten 10 Øre pr. 100 kg, for Cement 60 Øre pr. 100 kg osv. Denne Toldsats virker for Murstenenes Vedkommende fuldkommen prohibitivt, og om alle disse Varer gælder det, at vi enten producere dem lige saa gode i Danmark eller i hvert Fald ere i Stand til at producere dem, fordi vi have Raamaterialerne.

Saaledes kan man fortsætte længe. I Statistiken vil man jo kun finde saadanne Varer anførte, som virkelig ere Genstand for Handel, medens saadanne Varer, som ere gaaede ud af Handelen, fordi den paagældende Toldsats virker prohibitivt, jo slet ikke kom-

mer frem i Statistiken, og det er for vor Handel med Sverige ikke faa Varesorter, for hvilke dette er Tilfældet.

Det vil af hele denne Fremstilling ses, at vort Handelsmellemværende med Sverige i de sidste 25 Aar har forandret sig i høj Grad til vor Ugunst. Vi maa betale aarlig mindst ca. 20 Mill. Kr. mere til Sverige end Sverige til os, og erindrer man, at 3 Fjerdedele af, hvad vi udføre til Sverige, have vi atter købt andetsteds, vil det ses, at Resultatet i Virkeligheden er ugunstigere for os.

Nu kan der fornuftigvis ikke være Tale om, at vor Handelsomsætning med hvert enkelt Land skal balancere. Vi have Brug for svensk Træ, Sverige kan ikke afkøbe os en tilsvarende Mængde Smør, det har man ikke Brug for. *Men* vi kan i hvert Fald i høj Grad forbedre vor Betalingsevne for Sverige, hvis Sverige vil give os *samme Lejlighed* til Afsætning i Sverige, som vi give Sverige i *Danmark.*

Hvilke Slutninger skal vi nu drage af disse Forhold med Hensyn til vor fremtidige Handelstraktatpolitik? Hvilke Veje have vi at slaa ind paa, hvis vi ikke vil forholde os passive og lade den anden Part alene bestemme Vilkaarene for vor Handelsomsætning med den? De Midler, som andre Stater i saadanne Tilfælde gribe til, er *Differentialtold* eller, hvor man ikke ønsker at bruge just dette skarpe Vaaben, i det mindste *betydelige Toldforhøjelser.* Anvendt paa vort Exempel vilde det sige, at vi under en Handelstraktatforhandling med Sverige *enten* kunde optage Spørgsmaalet om, hvorfra vi bør købe vor Trælast, *eller* ved Toldforhøjelser paa Varer som f. Ex. Sten (Brosten), Mursten, Kalk, Cement kunde skabe os en Stilling, paa hvilken vi kunde gøre Indrømmelser.

Jeg vil for mit Vedkommende levende ønske, at

vi ikke komme i Toldkrig med nogen Stat og mindst med vore Naboer, og jeg skal derfor ikke gøre mig til Talsmand for nogen af disse Fremgangsmaader, saalænge andre Veje ere farbare. Jeg tror, at den Vej, vi først og fremmest bør forsøge, er en simpel Forhandling, idet man søger at oplyse Offentligheden, belyse Spørgsmaalet fra alle Sider og se, om ikke Opfattelsen af, hvad der er ret og billigt, kan medføre en Bedring. Der er meget, der taler for, at denne Vej bør for Alvor forsøges med Sverige. Den svenske Nation kan med Ret hævde for sig en Ridderlighedens Aand, som man ikke med Urette appellerer til. Og dertil kommer det uvurderlige Middel til at skabe Forstaaelse, som ligger i, at vi overhovedet forstaa hinandens Sprog, at en offentlig Fremstilling paa Svensk kan læses af enhver Dansk og omvendt.

Det maa anses for saa meget mere ønskeligt, at et omfattende Oplysningsarbejde optages paa dette Punkt, som der utvivlsomt i vide Kredse i Sverige hersker fuldkommen urigtige Opfattelser med Hensyn til Sveriges Handelsmellemværende med Danmark, Opfattelser, der vistnok ogsaa paavirke det almindelige Forhold mellem de to Nationer paa ugunstig Maade. Det vil ikke være ubekendt, at der jævnlig findes Fremstillinger i den svenske Presse, som maa give Læseren det Indtryk, at Danmark nyder meget store Fordele af Forbindelsen med Sverige paa Sveriges Bekostning. Som det vil ses, er Sandheden ganske omvendt. Alene ved at retlede den offentlige Mening vil der kunne vindes meget, og umuligt er det jo ikke, at man ad denne Vej kan naa nærmere til en Ligestilling; andet og mere ønskes der ikke fra dansk Side.

Men det er ingenlunde alene i Forholdet til Sverige, at der trænges til et Oplysningsarbejde. Det samme gælder i lige saa høj Grad Forholdet til en Række

andre Lande, med hvilke vi have vigtige Handelsforbindelser. Jeg skal saaledes henpege paa den for os saa vigtige Situation, som kan indtræde, naar Tyskland om nogle Aar skal optage sine Handelstraktater med Udlandet til almindelig og samtidig Revision. I Tyskland har man allerede længe forberedt sig paa denne Situation. Rundt omkring i de forskellige Erhverv har man søgt at lægge Situationen til Rette for at naa et for de paagældende Erhverv gunstigt Resultat af disse Forhandlinger. Dette gælder saavel de enkelte Fagorganisationer som en Række Handelskamre og den tyske »Handelsvertragsverein«, som søger at samle alle de spredte Bestræbelser til en fælles Optræden. Men dertil kommer, at de tyske Regeringsorganer ere udrustede med en Stab af fremragende og dygtige Kræfter, der ere særligt uddannede til at behandle disse Spørgsmaal, idet man har givet dem Lejlighed til omfattende Studier i Indland og Udland og saaledes er i Stand til paa et givet Tidspunkt at møde med Sagkyndige, der ikke alene kende de tyske Forhold, men ogsaa have indgaaende studeret andre Landes Forhold. Man forestille sig denne Situation under en Forhandling om en Handelstraktat mellem Tyskland og Danmark. Fra tysk Side møder en lang Række udmærket skolede og meget kyndige Embedsmænd, støttede til omfattende Organisationer i Erhvervslivet, der i Aarevis have arbejdet paa at forberede Traktatforhandlingerne. Fra dansk Side maa man vælge nogle faa Embedsmænd, som man bedst kan, Embedsmænd, der ved Siden af den paagældende Opgave skal være inde i en Række andre Sider af Forvaltningen og Samfundslivet og med ringe eller svag Støtte fra Erhvervsorganisationernes Side! Aabenbart kan vi ikke bøde paa dette Forhold ved at kappes med Tyskerne i Uddannelsen af særlige Embedsmænd. Der er kun én Vej, ad hvil-

ken vi have Haab om i det mindste i nogen Grad at tilvejebringe Balance i Kræfterne, og det er ved at organisere Erhvervenes Andel i Arbejdet. Det bliver her i første Linje Landbruget og Industrien, som maa gøre Arbejdet, dels gennem de Organer, de skabe sig i deres Organisationer og de dertil knyttede faste Kræfter, dels og navnlig ved at inddrage selve Erhvervenes levende Kræfter i Arbejdet.

Det maa i høj Grad paaskønnes, at man i vor Regering har haft et aabent Øje for Betydningen af dette Forhold. Dette har givet sig Udslag i, at der ved Samvirke mellem Udenrigsministeriet og Ministeriet for Handel og Søfart som bekendt allerede er paabegyndt Forhandlinger mellem Regeringen og Repræsentanter for de store Erhvervsorganisationer med Henblik just paa vore Handelstraktater og deres Fornyelse. Der foreligger saaledes her for Industriraadet og de til Industriforeningen knyttede industrielle Organisationer en saare vigtig Fremtidsopgave, til hvilken jeg paakalder de enkelte Medlemmers Medvirken og Interesse. Med den store Specialisering, som karakteriserer vor Tids Industri og Omsætning, vil der i hver enkelt Industrigren findes betydelig Indsigt i Fagets Vilkaar saavel i Indlandet som i Udlandet. Det gælder om, at denne Indsigt kommer frem og kommer til Nytte under Forhandlingerne. Selv med de bedst tænkelige faste Kræfter i Organisationernes Tjeneste vil der kun kunne udrettes lidet eller intet, hvis de ikke faa fuld og aaben Støtte fra de enkelte Industriers Mænd. Der er endnu meget tilbage, inden Forstaaelsen heraf er bleven almindelig indenfor vor Kreds, men hvis det ret gøres klart, at det Arbejde, der her er Tale om, ingenlunde er haabløst, at der tværtimod ad denne Vej efterhaanden vil kunne udrettes noget meget betydeligt, saa tør

det ogsaa forventes, at man ikke vil holde sig tilbage fra at yde sin Medvirken.

Jeg skal blot nævne et Exempel, som i nogen Grad belyser, hvorledes vi maa lægge Beslag paa de enkeltes Medvirkning. For kort Tid siden har Udenrigsministeriet æsket Udtalelser fra Industrien om de Nedsættelser, som maatte anses for ønskelige i den amerikanske Toldtarif for at fremme dansk Omsætning i de Forenede Stater. Der var meget knap Tid, vi kunde derfor fra »Industriraadet« kun give de enkelte Industrier et kort Spillerum til at besvare Skrivelsen, og for at muliggøre, at vi overhovedet fik et Svar indenfor den fastsatte Tid, henvendte vi os fortrinsvis til en Række ledende Firmaer, som kunde antages at yde Bidrag til Sagens Belysning. Fra enkelte af disse fik vi værdifulde Svar, men det store Flertal lod Spørgsmaalet hvile.

Det er jo naturligt, at man i et saadant Tilfælde stiller sig skeptisk og kun venter sig lidet af den enkeltes Bestræbelser og derfor ogsaa vælger den bekvemmere Udvej at lade Spørgsmaalet ligge. Jeg tror dog, at dette er ganske galt, og det skulde nødigt gaa paa samme Maade, naar vi fra »Industriraadet« næste Gang henvende os til de enkelte Industrier og bede om deres Medvirkning f. Ex. i Anledning af en ny Handelstraktat med Tyskland eller med Sverige.

Men det er ikke nok, at vi i denne Sag alene gøre vor Del af Arbejdet. Vi maa søge at træde i Samarbejde med Landbruget, som i disse Spørgsmaal har en ganske parallel Opgave at løse. Vi maa bort fra den Opfattelse, at Landbruget i vort Forhold til Udlandet har *én* Interesse, vi en *anden*, at ligesom der er en Modsætning mellem Toldbeskyttelse og Frihandel, saaledes er der en tilsvarende Modsætning mellem Landbrug og Industri. I Virkeligheden er Problemet

et andet og et fælles, nemlig hvorledes vi i Fællesskab skal aabne Udlandets Markeder for danske Varer, saaledes at vi her kan komme til at arbejde paa lige Fod med vore udenlandske Konkurrenter.

Der var engang en dansk industriel Virksomhed, som havde to Direkteurer. Den ene solgte Selskabets Raavarer i uforarbejdet Tilstand, den anden det af Raavarerne fremstillede Produkt. Nu hændte det, at de, som fra Selskabet købte Raavarerne og tilvirkede dem videre, befandt sig i Konkurrence med Selskabets Forhandlere af den færdige Vare. De telefonerede saa til den ene Direkteur og beklagede sig over, at de ikke kunde give saa meget for Raavarerne paa Grund af Konkurrencen paa deres Marked. Den paagældende Direkteur saa da ingen anden Udvej end at nedsætte Prisen paa Raavarerne. Men det hændte da, at med næste Post kom der Bud fra Forhandlerne af den færdige Vare, at nu kunde de ikke mere betale saameget for denne, fordi de havde en saa haard Konkurrence med dem, der selv fremstillede Varen af de hos Selskabet købte Raamaterialer; saa nedsatte den anden Direkteur Prisen paa den færdige Vare. Saaledes lykkedes det Selskabets Direkteurer ved deres indbyrdes Konkurrence at drive Prisen paa deres eget Selskabs Varer langt ned. — Dette er ikke en opfundet Historie, men det er, hvad der er hændet i det virkelige Liv.

Saaledes maa vi ikke bære os ad i Danmark. Vi maa i vort Forhold til Udlandet søge Samarbejde mellem alle danske Erhverv for at varetage de fælles Interesser, saaledes at vi under kommende Handelstraktatforhandlinger kan opnaa, at vort Handelsforhold til Udlandet ikke bliver vanskeligere, men hvis det er muligt, bedre for det danske Samfund som Helhed.